

OPPILAITOKSEN TURVALLISUUSOPAS

LAHDEN AMMATTIKORKEAKOULU
Sosiaali- ja terveysala
Hoitotyön koulutusohjelma
Sairaanhoitaja AMK
Opinnäytetyö
Syyskuu 2011
Sanna Tuomainen

Lahden ammattikorkeakoulu
Hoitotyön koulutusohjelma

SANNA TUOMAINEN:

Oppilaitoksen turvallisuusopas

Sairaanhoitajan opinnäytetyö, 24 sivua, 5 liitesivua

Syksy 2011

TIIVISTELMÄ

Opinnäytetyöni tarkoituksena oli laatia Päijät-Hämeen koulutuskonsernin Koulutuskeskus Salpauksen Orimattilan toimipisteen henkilöstölle turvallisuusopas. Opas on toteutettu yhteistyössä Orimattilan toimipisteen turvallisuusryhmän kanssa. Työn merkittävyyttä lisäsi se, että vastaavanlaista turvallisuusopasta ei ole ollut aikaisemmin käytössä Koulutuskeskus Salpauksessa.

Turvallisuusoppaan tarkoitus on antaa oppilaitoksen henkilöstölle valmiuksia toimia erilaisissa odottamattomissa ja äkillisissä tilanteissa sekä lisätä heidän kriiseihin liittyvää tietoutta.

Opinnäytetyöni oli toiminnallinen työnantajan toimeksiannosta toteutettu kehittämishanke. Kehittämishankkeen toteuttamisessa käytin toimintatutkimuksellista kehittämisotetta. Kehittämishankkeessa minun tehtäväni oli suunnitella ja koota oppilaitoksen turvallisuusopas yhdeksi henkilöstön tarpeita palvelevaksi kokonaisuudeksi. Oppaan sisältö on rakennettu hyödyntämällä Päijät-Hämeen koulutuskonsernissa jo olemassa olleita turvallisuuteen liittyviä materiaaleja sekä eri lähteiden kautta kerättyä aineistoa.

Opinnäytetyöni koostuu kahdesta osasta, tuotoksesta eli oppilaitoksen turvallisuusoppaasta sekä sen laatimista kuvaavasta raportista. Tässä raportissa kuvataan oppilaitoksen turvallisuusoppaan laatimisprosessi sekä siihen liittyvä teoreettinen viitekehys. Laaditun turvallisuusoppaan sisällysluettelo on tämän raportin liitteenä.

Avainsanat: Kriisi, oppilaitoksen turvallisuus, turvallisuusopas

Lahti University of Applied Sciences
Degree Programme in Health Care

SANNA TUOMAINEN:

Security guide for school

Bachelor's Thesis in Nursing

24 pages, 5 appendices

Autumn 2011

ABSTRACT

The objective of this thesis was to develop a safety guide for the personnel of Lahti Region Educational Consortium Orimattila office. The guide is produced in collaboration with the safety group in Orimattila. The significance of the work is increased by the fact that a similar safety guide has not previously been used at Salpaus Further Education.

The security guide is designed to give school staff knowledge to act in a variety of unexpected and sudden situations as well as increase their awareness of related crises.

The thesis was functional and carried out as a development project assigned by the employer. In the implementation of the development project I used a research-oriented development approach. In this development project, my task was to design and put together a school safety guide serving the needs of the staff. The content of this guide is built using already-existing safety-related material of Lahti Region Educational Group, as well as material collected from various other sources.

The thesis consists of two parts, the output of the school safety guide and a report describing its planning and completion. The report describes the process of drawing up the safety guide and its related theoretical framework. The table of contents of the safety manual is appended to this report.

Key words: crisis, school security, security guide

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	1
2	HANKKEENI TEOREETTISET LÄHTÖKOHDAT	2
2.1	Kriisityö oppilaitoksessa	2
2.2	Lakeja, jotka vaikuttavat oppilaitoksen kriisityöhön	3
2.3	Kriisityö Koulutuskeskus Salpauksessa	4
2.4	Oppilaitoksessa mahdollisesti kohdattavia odottamattomia ja äkillisiä tilanteita	5
2.5	Kriisin määrittelyä	7
2.6	Kriisin vaiheet	9
3	HANKEEN TOTEUTUSTAPA	11
4	TURVALLISUUSOPPAAN LAADINTAPROSESSI	13
4.1	Turvallisuusoppaan rakentuminen	13
5	TURVALLISUUSOPPAAN LYHYT ESITTELY	17
6	TURVALLISUUSOPPAAN ARVIOINTI	18
6.1	Turvallisuusoppaan arviointi	18
6.2	Prosessin arviointi	19
7	YHTEENVETO	21
8	POHDINTA	22
	LÄHTEET	25

1 JOHDANTO

Tämän työelämälähtöisen opinnäytetyön tarkoituksena on tuottaa Päijät-Hämeen koulutuskonsernin, Koulutuskeskus Salpauksen, Orimattilan toimipisteeseen turvallisuusopas. Turvallisuusoppaan tarkoituksena on antaa oppilaitoksen henkilöstölle valmiuksia toimia erilaisissa odottamattomissa ja äkillisissä tilanteissa sekä lisätä heidän tietämystään liittyen erilaisiin kriiseihin ja kriisin vaiheisiin. Turvallisuusopas on tarkoitettu koko Orimattilan toimipisteen henkilöstölle ja sen sisällön tuottamisessa on huomioitu vahvasti kohderyhmän tarpeet ja oppilaitosympäristö. Paperiversion lisäksi opas on tehty myös sähköisessä muodossa.

Päijät-Hämeen koulutuskonserniin kuuluva Koulutuskeskus Salpaus on toisen asteen ammatillista koulutusta tarjoava ammatillinen oppilaitos Päijät-Hämeessä. Koulutuskeskus Salpaus toimii kuudella paikkakunnalla: Asikkalassa, Heinolassa, Hollolassa, Lahdessa, Nastolassa ja Orimattilassa. Katuosoitteita on yhteensä 21. Vuosittain Salpauksessa opiskelee lähes 19 000 nuorta ja aikuista opiskelijaa. Orimattilan toimipisteessä opiskelijoita on yhteensä noin 300. Suuren opiskelijajoukon kanssa työskennellessä henkilöstö kohtaa aina ajoittain odottamattomia ja äkillisiä tilanteita. Jokaisessa oppilaitoksen turvallisuutta vaarantavassa tilanteessa tulisi henkilöstöllä olla valmiudet toimia tilanteen vaatimalla tavalla.

Olen itse työskennellyt ammatillisessa oppilaitoksessa kuraattorina kymmenisen vuotta. Tällä hetkellä työskentelen Koulutuskeskus Salpauksessa kuraattori/ sairaanhoitajana. Tehtävänäni on muun muassa tarjota opiskelijoille lyhytaikaista keskusteluapua vaikeissa elämäntilanteissa sekä tukea henkilöstöä opiskelijoiden kohtaamisessa. Työni kautta oppilaitoksen arki on tullut minulle hyvin tutuksi. Odottamattomia ja äkillisiä tilanteita tapahtuu opiskelijoille aina ajoittain ja niiden vaikutukset voivat ulottua hyvinkin pitkälle aikavälille. Kiinnostukseni kriiseihin ja oppilaitoksen turvallisuuteen liittyviin asioihin on kasvanut vähitellen. Keväällä 2010 keskustelimme Orimattilan toimipisteessä opintoihini liittyvästä kehittämissankkeesta. Yhdessä keskustelussa nousi esiin mahdollisen turvallisuusoppaan tekeminen ja päätin tarttua aiheeseen heti.

2 HANKKEENI TEOREETTISET LÄHTÖKOHDAT

Kehittämishankkeeni teoreettiset lähtökohdat nousivat esiin oppilaitoksen turvallisuuden vaikuttavista seikoista. Tässä raportissa kerron lyhyesti oppilaitoksen kriisityöhön liittyvistä seikoista, Koulutuskeskus Salpauksen kriisityöstä, oppilaitoksessa mahdollisesti kohdattavista kriiseistä sekä kriisin määrittelystä ja kriisin vaiheista.

2.1 Kriisityö oppilaitoksessa

Ammatillisen perustutkinnon perusteissa (17/011/2009, 142) määrätään, että koulutuksen järjestäjällä tulee olla kriisisuunnitelma ja toimintaohjeet myös käyttäytymishäiriöiden, väkivallan, tapaturmien, onnettomuuksien ja kuolemantapauksien varalta. Isossa oppilaitoksessa oppilasaines on hyvin heterogeenistä ja tästä syystä usein myös sattuu ja tapahtuu erilaisia odottamattomia ja äkillisiä tilanteita. Opettaja on useimmiten opiskelijoille läheisin ja turvallisin henkilö oppilaitoksen arjessa. Opettajan rooli on hyvin tärkeä myös kriisin keskellä. Tämä on voitu todistaa myös Jokelan koulusurman jälkityön seurannassa, sillä siinä opettajien tuen on havaittu olevan opiskelijoille merkittävin heti ammattiauttajien jälkeen. (Silvola 2007, 113 – 114., Saari 2010.)

Vuonna 2008 Opetushallitus ja Terveystieteiden tutkimuskeskus ovat tehneet ammatillisiin oppilaitoksiin hyvinvointiin ja terveyden edistämiseen liittyvän kyselyn. Tuon kyselyn tulokset osoittavat, että erilaisia ongelmatilanteita joudutaan oppilaitoksen arjessa käsittelemään usein. Ongelmatilanteiden selvittäminen ja käsitteleminen edellyttää usein oppilaitokselta moniammatillista yhteistyötä. Kyselyssä todetaan myös, että yksi lähivuosien tärkeä haaste oppilaitokselle on kehittää kriisitilanteisiin varautumiseen, erityisesti vakavaan väkivaltaan ja uhkatilanteisiin sekä niiden ehkäisyyn liittyvää osaamista sekä sitoutumista toimintamallien kehittämiseen ja päivittämiseen. Jatkossa oppilaitosten tulisikin kiinnittää enemmän huomiota juuri toimintaohjeiden laatuun sekä niiden päivittämisen tiheyteen. (Väyrynen, Saaristo, Wiss, & Rigoff (toim.) 2009, 65, 129, 161.)

Suomalaisten turvallisuuden tunne murtui Jokelassa 2007 tapahtuneiden koulusurmien myötä. Kiilakoski (2009, 6 – 14, 69) on tutkimuksessaan tarkastellut Jokelan 7.11.2007 ampumatapauksia kouluväkivallan ilmentymänä. Kiilakosken tutkimuksessa kouluväkivalta tarkoittaa erityisesti koulussa ilmenevää itseen ja toisiin kohdistuvaa fyysistä väkivaltaa tai sen uhkaa. Hänen mukaansa väkivalta voi kouluissa saada useita eri muotoja. Jokelan kouluväkivalta teki näkyväksi sen, että koulu voi olla haavoittuva ja turvaton paikka. Tutkimuksensa pohjalta Kiilakoski suosittaa muun muassa, että väkivaltaan koulussa tulee reagoida ja on rakennettava puitteita, joilla koulun toiminta muuttuu turvallisemmaksi. Turvallisuuksuunnitelmien ohkeen olisi hänen mukaansa tuotava koulukulttuurisia muutoksia, joiden pyrkimyksenä on luoda aikuisten ja nuorten välille luottamuksellisia suhteita.

Jokelan koulusurmien tutkintalautakunta suosittelee koulujen kokonaisturvallisuuden parantamista. Tämä voisi tapahtua esimerkiksi luomalla toimintamalleja erilaisiin uhkatilanteisiin. (Oikeusministeriö, 2009, 121.) Myös Sisäasiainministeriön asettaman Oppilaitoksen turvallisuus työryhmän raportissa (2010, 14) esitetään, että kouluihin koottaisiin erityinen turvallisuuskansio, josta löytyisivät toimintaohjeet mahdollisimman helposti ja kattavasti erilaisiin uhka- ja vaaratilanteisiin.

Rautava (2006) suosittelee, että kaikki ongelma- ja kriisitilanteita ja koulun turvallisuutta koskevat suunnitelmat (esim. palo- ja pelastussuunnitelma) koottaisiin yhteen "Oppilaitoksen turvallisuusoppaaseen". Oppaan tulisi olla helposti kaikkien saatavilla ja sen sijainnin tulee olla kaikkien tiedossa.

2.2 Lakeja, jotka vaikuttavat oppilaitoksen kriisityöhön

Laki ammatillisesta koulutuksesta (630/1998 § 28) määrää koulutuksenjärjestäjän laatimaan suunnitelman opiskelijoiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä. Lisäksi opiskelijalla on oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön. Opetushallituksen antaman määräyksen mukaan koulutuksenjärjestäjällä tulee olla toimintaohjeet myös käyttäytymishäiriöiden, väkivallan, tapaturmien, onnetto-

muuksien ja kuolemantapauksien varalta. Koulutuksenjärjestäjän vastuulla on luoda toimintaedellytykset kriisisuunnitelman tekemiseen. Suunnitelmien tulee olla sekä alueellisia että lähiympäristön tarpeita vastaavia. (Opetusministeriö, Sosiaali- ja terveysministeriö & Sisäasiainministeriö 2008, 12 - 13, 42.)

Työturvallisuuslain (738/2002 § 8) mukaan työnantaja on tarpeellisilla toimenpiteillä velvollinen huolehtimaan työntekijöiden turvallisuudesta ja terveydestä työssä (Opetusministeriö, Sosiaali- ja terveysministeriö & Sisäasiainministeriö 2008, 14).

Asetus pelastustoimesta (468/2003 § 9) edellyttää pelastussuunnitelman laatimista yli 500 neliömetrin kouluihin. Pelastussuunnitelman tulee pelastustoimen asetuksen § 10 mukaan sisältää toimenpiteet mm. vaaratilanteiden ehkäisemiseksi ja ohjeet erilaisia onnettomuus-, vaara- ja vahinkotilanteita varten. Erityistilanteita varten kouluissa tulee olla yksi valmiussuunnitelma laadittuna, ajantasaisena ja harjoiteltuna.

2.3 Kriisityö Koulutuskeskus Salpauksessa

Päijät-Hämeen koulutuskonsernin kriisitoimintamalli on ensisijaisesti ohjeistus konsernin liikelaitostasoisille kriisiryhmille. Kriisitoimintamalli on ohje toimintaan välittömässä kriisitilanteessa ja kriisitilanteen jatkokäsittelyssä. Toimipistekohtaiset pelastussuunnitelmat liittyvät kiinteästi kriisitoimintaohjeistukseen ja ne ovat ohjeistus kaikille toimipisteissä toimiville. (Päijät- Hämeen koulutuskonserni 2008, 2)

Oppilaitoksen kriisiryhminä toimivat yksikkö- tai paikkakuntaokohtaiset opiskelijahuoltoryhmät (Koulutuskeskus Salpauksen opiskelijahuoltosuunnitelma 2007, 14). Koulutuskeskus Salpauksessa toimii tällä hetkellä yhteensä 17 opiskelijahuoltoryhmää. Jokaisen opiskelijahuoltoryhmän tehtävänä on tehdä omalle koulutusalueelle tai toimipisteelle kriisisuunnitelma. Käytännössä oppilaitoksen kriisitilanteissa ensimmäisiä toimijoita ovat nimenomaan opiskelijahuoltoryhmien jäsenet. Heillä tulisi olla selkeästi tiedossa miten erilaisissa tilanteissa toimitaan ja kuka heistä tekee mitäkin. Mitään yhteneväistä käytäntöä kriisisuunnitelman te-

kemiselle ei Koulutuskeskus Salpauksessa ole annettu. Esimerkiksi Orimattilan toimipisteessä erillistä kriisisuunnitelmaa ei ollut vielä tehty, kun turvallisuus-opasta alettiin koota.

Koulutuskeskus Salpauksessa on laadittu eri toimipisteisiin pelastussuunnitelmat. Näissä suunnitelmissa on toimintaohjeet useisiin oppilaitoksessa kohdattaviin odottamattomiin ja äkillisiin tilanteisiin, kuten tulipaloon, tapaturmaan tai sairaskohtaukseen sekä uhkaavan henkilön kohtaamistilanteeseen. Pelastussuunnitelma on laaja ohjeistus, josta voi olla vaikea löytää toimintaohjetta kriisitilanteessa. Oikeusministeriön raportissa (2007, 104) todetaan, että koulujen käyttämiä turvallisuussuunnitelmia tulisi selkeyttää, yhteen sovittaa ja tehdä soveltumaan monipuolisemmin eri riskeihin. Selkeämmät suunnitelmat olisi myös helpompi ottaa tarvittaessa käyttöön sekä päivittää.

2.4 Oppilaitoksessa mahdollisesti kohdattavia odottamattomia ja äkillisiä tilanteita

Kriisi voi oppilaitoksessa koskettaa sekä koko oppilaitosyhteisöä että yksilöä. Tilanteita voivat olla esimerkiksi rikokset, kuolemantapaukset, onnettomuudet, kiusaaminen, väkivalta tai sen uhka. Kriiseihin varautuminen on varautumista sellaisiin tilanteisiin, joissa ihminen tarvitsee tukea henkisen hyvinvoinnin säilyttämiseksi tavanomaisesta poikkeavassa tilanteessa. Hyvin usein ihminen reagoi kriisitilanteessa myös mielikuvaan siitä, mitä olisi voinut tapahtua. Tästä syystä traumaattisella tapahtumalla on usein myös välillisiä uhreja. Oppilaitosympäristössä tapahtuvissa kriisitilanteissa juuri näitä uhreja on useita. Tilanteesta riippumatta henkilöstön tulisi pystyä työskentelemään ja ohjaamaan opiskelijoita kaikissa tilanteissa. Siksi odottamattomiin ja äkillisiin tilanteisiin ennakoon varautuminen on työ- ja toimintakyvyn säilyttämisen kannalta erittäin tärkeää. (Soini 2009, 83 - 85.)

Oppilaitoksessa tapahtuu vuosittain henkilökunnan ja/tai opiskelijoiden menetyksiä sekä erilaisia läheltä piti tilanteita. Ilman selkeitä toimintaohjeita sekä niiden sisäistä koulutusta että harjoittelemista syntyy kriisitilanteissa kaaos. Oppilaitos-

ten on hyvä varautua traumaattisiin kriiseihin, koska kriisitilanteissa ihmiset ahdistuvat ja hätääntyvät. Oppilaitokset ovat erityisen haavoittuvia yksiköitä, koska nuorilla on hyvin vähän tai ei lainkaan kokemusta erilaisten kriisien kohtaamisesta. (Rautava 2006.)

Opiskelijoilla on oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön. Kiusaamisen, väkivallan ja häirinnän ehkäisy sekä niihin puuttuminen oppilaitoksessa ovat myös tärkeää syrjäytymistä ehkäisevää toimintaa. Avoimet uhkatilanteet ja fyysinen väkivalta ovat usein helpommin todettavissa, kuin jatkuva kiusaaminen tai sukupuolinen häirintä. Moni tilanne jää usein havaitsematta tai kohteena olevan henkilön ja hänen lähiympäristönsä tiedoksi. Olisi hyvin tärkeää, että oppilaitoksessa pyritään avoimesti puhumaan ja tiedottamaan henkisen ja fyysisen väkivallan erilaisista ilmenemismuodoista ja siitä, miten niihin tulee puuttua. (Väyrynen ym. 2009, 121–123.)

Koulukiusaaminen on asia, josta on viime aikoina julkisuudessaakin puhuttu usein. Siitä on käytetty monia eri termejä kuten kiusaaminen, kouluväkivalta ja mobbaus. Koulukiusaamisen määrittelemisen ilmiönä on vaikeaa. Ilmiö liittyy tai erottaa tiettyjä käyttäytymisen muotoja ja nimeää ne samalla hyväksytyiksi tai ei-hyväksytyiksi. Kiusaamisessa on kyse myös asenteista, kuinka kiusattu itse asennoituu kiusaamiseensa ja kuinka muu yhteisö suhtautuu kiusattuun. Jokainen yhteisössä siis kokee kiusaamisen omalla tavallaan. Tästä syystä kiusaamista voi olla myös vaikea havaita ulkopuolelta. Samassa organisaatiossa työskentelevillä tulisi-kin kaikilla olla samanlainen käsitys koulukiusaamisesta, jotta kaikki voisivat toimia sen suhteen samalla tavalla. Päivi Hamarus on tutkinut koulukiusaamista ilmiönä ja tullut siihen tulokseen, että ilmiön näkeminen ja syvällinen ymmärtäminen ovat edellytyksiä siihen puuttumiselle. (Hamarus 2006, 47 - 53, 209.)

Yhteisesti sovitut toimintatavat määrittelevät tavan, jolla kiusaamiseen, väkivaltaan tai häirintään liittyviin asioihin suhtaudutaan ja miten niistä ilmiöistä puhutaan yhteisössä ja miten niihin puututaan. Avoimet uhkatilanteet ja fyysinen väkivalta ovat usein helpommin todettavissa, kuin jatkuva kiusaaminen tai sukupuolinen häirintä. Ne jäävät usein havaitsematta tai kohteena olevan henkilön ja hänen lähiympäristönsä tiedoksi. Olisikin tärkeää, että oppilaitoksessa pyritäisiin avoi-

mesti puhumaan ja tiedottamaan henkisen ja fyysisen väkivallanilmenemismuodoista sekä siitä miten niihin tulisi puuttua. Jokelan ja Kauhajoen koulusurmien jälkeen oppilaitoksiin on kohdistunut paljon sekä epäsuoria että suoria uhkauksia. Tämä on lisännyt oppilaitoksissa turvattomuutta, jota voivat kokea sekä oppilaitoksen henkilökunta että opiskelijat. (Peltonen & Väyrynen 2009, 121 - 123.)

2.5 Kriisin määrittelyä

Kriisi- käsite on alkanut vähitellen tulla tutuksi niin arki- kuin ammattikielessäkin. Sanan kriisi lähtökohta on kuitenkin kreikan kielessä ja se tarkoittaa äkillistä pysähtymistä, käännekohtaa, tilannetta jossa henkilön aikaisemmat kokemukset ja keinot eivät riitä ratkaisemaan ongelmaa. Alkuperäisessä merkityksessään kriisi-käsite on pitänyt sisällään myös mahdollisuuden. (Palosaari 2008, 22 - 23.) Kriisissä olevan ihmisen usko omasta haavoittumattomuudesta ja turvallisuuden tunteesta murtuu ja ote elämästä katoaa hetkellisesti (Heiskanen, Salonen ja Sassi 2007, 35).

Kriisit kasvattavat ihmistä henkisesti, sillä niiden myötä opimme aina myös jotakin uutta, vaikka tapahtuma-hetkellä ei tunnukaan siltä. Kriisit voivat myös laukaista lukkiutuneita ihmissuhteita tai aikaisempia kokemuksia voi palata mieleen uudestaan. Olisi hyvä muistaa, että selviytymisen myötä elämä usein avautuu ihmiselle uudella tavalla. Kriisit antavatkin usein myös mahdollisuuden nähdä elämänsä jatkossa kokonaan uudessa valossa. Esimerkiksi vakavasta sairaudesta selviytyneiden ihmisten arvomaailma usein muuttuu. He alkavat elää elämäänsä enemmän tässä hetkessä ja osaavat nauttia pienistäkin arjen asioita. (Heiskanen ym.2007, 35).

Kriiseistä puhutaan moneen tapaan ja niiden merkitys kielenkäytössä on väljentynyt. Ihminen voi sanoa olevansa kriisissä, kun on kokenut jotakin vakavaa ja tilanteen aiheuttamat jälkireaktiot vaikuttavat elämään. Sairaalaasta palaava henkilö voi sanoa olevansa kriisissä, samoin kuin onnettomuudesta selvinnyt. Toiselle taas äkillinen irtisanominen tai parisuhteen päättymisen on kriisi. Useimmiten kriisillä tarkoitetaan kuitenkin itse tapahtumaa ja sen välittömiä seurauksia ihmisessä. Kriisi – käsitteen määrittelemiseen vaikuttaa hyvin voimakkaasti se, miten ihmi-

nen itse tilanteen kokee ja miten hän itse mieltää kriisi- käsitteen. (Palosaari 2008, 23.)

Palosaaren (2008, 23) mukaan kriisi -käsite on käytännöllistä jakaa kolmeen lajiin: kehityskriisiin, elämänkriisiin ja äkillinen kriisiin. Seuraavaksi kuvailen lyhyesti näitä kolmea kriisin lajia.

Kehityskriisit auttavat ihmistä pääsemään eroon menneistä asenteista ja odotuksista ja tukevat siirtymistä uuteen elämänvaiheeseen. Ne kuuluvat luonnolliseen ihmisen kypsymiseen, elämänsä erinäisiin vaiheisiin liittyviin kriittisiin käännteisiin. Kehityskriisit voidaan jakaa lapsuus- ja nuoruusvuosien kriittisiin kehitysvaiheisiin, kuten uhma- ja murrosikään sekä aikuisen kriittisiin elämänsä vaiheisiin, kuten varhaisaikuisuuteen, perheen perustamiseen, uran luomiseen tai vaikka eläkkeelle siirtymiseen. Toinen reagoi näihin kehitysvaiheisiin hyvinkin voimakkaasti ja toinen taas ei reagoi niihin juurilainkaan. Tieto siitä, että asiat kuuluvat tiettyyn elämänvaiheeseen ja ovat kaikille yhteisiä, helpottaa osaltaan asian hyväksymistä. Lyhyesti voidaan siis sanoa, että elämässä on opittava luopumaan jo tutuksi tulleesta, että sen tilalle voi tulla jotakin uutta. (Palosaari 2008, 23 - 24, Heiskanen ym.2007, 36.)

Elämänkriiseistä puhutaan silloin, kun elämän kulkuun tulee mukaan jokin pitkäkestoinen raskaus. Tällainen tilanne voi olla esimerkiksi vakava pitkäaikainen sairaus, ennakoitu konkurssi, pitkään harkittu avioero tai työuupuminen. Elämänkriisejä ei satu kaikille ja näihinkin osa reagoi voimakkaammin ja osaan ne eivät tunnu vaikuttavan juurilainkaan. (Palosaari 2008, 24.)

Äkillinen kriisi on aina yllätyksellinen ja epätavallisen voimakas tapahtuma, joka tuottaisi huomattavaa kärsimystä lähes kenelle tahansa. Ihminen ei ole voinut ennakoida varautua äkilliseen tilanteeseen, eikä hän useimmiten myöskään pysty vaikuttamaan sen kulkuun. Äkillisiä kriisejä aiheuttavat esimerkiksi erilaiset tapaturmat ja onnettomuudet, kuten tulipalo tai liikenneonnettomuus, myös yllättävä avioero voi aiheuttaa äkillisen kriisin. Äkillisiä kriisejä nimitetään myös traumatisoiviksi kriiseiksi tai traumaattisiksi kriiseiksi. Äkillisyys merkitsee eri reak-

tiokulkua ja samalla erilaista palautumissysteemiä kuin hiljalleen kehittyvä ja odotettu kriisi. (Palosaari 2008, 24 – 25, Heiskanen ym.2007, 39.)

2.6 Kriisin vaiheet

On hyvin yksilöllistä, miten voimakkaasti kriisitilanteet vaikuttavat ihmisen toimintakykyyn ja hyvinvointiin. On tärkeää muistaa, että jokainen ihminen reagoi kriisiin aina omalla tavallaan. Reaktiot tulevat esiin itsestään, puolustautumiseen ja elämän jatkumiseen pyrkivinä. Ihmisen reaktiot äkillisessä ja odottamattomissa tilanteissa etenevät useimmiten seuraavien vaiheiden mukaisesti.

Sokkivaihe - ei voi olla totta, tapahtunutta ei usko todeksi.

Syntyy välittömästi tapahtuman jälkeen ja kestää yleensä muutamasta tunnista (pariin) vuorokauteen. Sokkivaihe on tunteiden myllerrystä. Kaikki tuntuu epätoelliselta ja tapahtunutta on vaikea ymmärtää. Ihminen voi lamaantua, reagoida vailla tunteita, toimia normaalisti tai mennä paniikkiin. Kaiken tarkoituksena on kuitenkin henkiinjääminen ja ihmisen toiminta tähtää oman jaksamisen ja hengissä pysymisen varmistamiseen. Psykyinen sokki suojaa mieltä sellaiselta tiedolta ja kokemukselta, jota se ei pysty sillä hetkellä vastaanottamaan. Tyypillisiä reaktioita sokkivaiheessa ovat muun muassa aistien terävöityminen, ajantajun muutokset, sekavuus, vapina, pahoinvointi, palelu, itkuisuus, paniikki ja huutaminen. (Palosaari 2008, 54 – 61, Saari 2008, 42 -49, Heiskanen ym. 2007, 38.)

Sokissa olevaan ihmiseen tekevät voimakkaan vaikutuksen myös hänen ensimmäisenä kohtaamansa ihmiset. Kaikki ensimmäisenä kohdattujen ihmisten teot ja sanomiset, sokissa oleva henkilö muistaa usein loppuelämänsä. Muutaman minuutinkin kontakti on siis hyvin tärkeä. Rauhoittavalla, turvallisuutta luovalla sekä rohkaisevalla toiminnalla on erittäin suuri merkitys psyykkisessä sokissa olevalle henkilölle. (Saari 2008, 43- 44.)

Reaktiovaiheessa ihminen alkaa ymmärtää asian jollain tasolla. Tunteet ja tapahtuman merkitykset nousevat esille. Tyypillistä on tunteiden vuoristorata, jolloin reagoidaan voimakkaasti. Tunteet voivat heilahdella laidasta laitaan tai ihminen

voi lukkiutua. Jotkut keskittyvät syyllisten selvittämiseen. Reaktiovaihe kestää yleensä muutaman päivän osalla kauemminkin, jopa kuukausia. Ihmisellä on tarve puhua tapahtuneesta. Tyypillisiä oireita reaktiovaiheessa ovat mm. suru, ahdistus, itsesyytökset, viha, pelko ja tarve etsiä syyllistä. Myös unihäiriöitä ja somaattisia oireita voi esiintyä. (Palosaari 2008, 63 – 65, Saari 2008, 52 - 60, Heiskanen ym. 2007, 38.)

Käsittelyvaiheessa ihminen alkaa ymmärtää mitä on tapahtunut. Tämä vaihe saat-
taa kestää kuukausia. Ajatuksissa ja toiminnassa luodaan etäisyyttä tapahtumaan. Tapahtuma ei ole enää koko ajan mielessä. Voimakkaat tunteet heikkenevät ja puhumisen tarve vähenee. Käsittelyvaiheelle tyypillisiä reaktioita ovat muisti- ja keskittymisvaikeudet sekä ärtyisyyden lisääntyminen, tyypillistä on myös halu olla yksin. (Palosaari 2008, 65 - 67, Saari 2008, 60 - 64, Heiskanen ym. 2007, 38.)

Uudelleen suuntautumisen vaiheessa tapahtumasta tulee osa omaa elämää. Kriisiin liittyvät ajatukset, tunteet ja kokemukset prosessoidaan joko yksin, läheisten tai ammattiauttajien kanssa. Tapahtumaa ja kokemusta voi ajatella ja sen voi kohdata ilman ahdistusta ja pelkoa. Tapahtumasta on tullut osa itseä ja sitä voi ajatella tai olla ajattelematta, mutta se ei ole kuitenkaan jatkuvasti mielessä. (Saari 2008, 67 - 71, Heiskanen ym. 2007, 38.)

Harvoin tulemme ajatelleeksi kuinka paljon ihmiset kohtaavat arjessa erilaisia kriiseiksi määriteltäviä asioita. Kriisitilanne on siis sellainen, jota ihminen ei ole kokenut aikaisemmin eikä tiedä, miten hänen pitäisi siihen suhtautua. Kokemusta seuraa epämiellyttävä tunnetila, josta vapautuu vain sitä työstämällä. Osa ihmisistä ohittaa kriisejä aivan huomaamattaan, kun taas toiset tarvitsevat eteenpäin päästäkseen toisen ihmisen tukea ja apua. Parhaimmillaan onnistunut kriisin käsittely siis opettaa selviytymiskeinoja tulevaisuuden varalle ja vahvistaa uskoa omaan selviytymiskykyyn.

3 HANKEEN TOTEUTUSTAPA

Luonteeltaan opinnäytetyöni oli työelämlähtöinen ja toiminnallinen. Jääskeläisen (2005, 62) mukaan kehittämishankkeessa oleellista ovat käytännönläheinen toiminta ja soveltuvuus sekä prosessissa syntyvä konkreettinen toiminta tai tuotos. Tässä opinnäytetyössä tehty oppilaitoksen turvallisuusopas oli nimenomaan opinnäytetyön lopputuotos. Toteutuksessa käytin toimintatutkimuksellista otetta. Toiminnan tavoitteena olivat työyhteisön yhteinen kehittäminen, erilaisten tiedonkeruumenetelmien käyttäminen ja jatkuva reflektointi. Toimintatutkimuksen lähtökohtana on refleksiivinen ote (Heikkinen 2001, 175). Työssäni refleksiivinen ote tarkoittaa saadun uuden tiedon tarkastelua sekä pohdintaa, miten edetä seuraavaksi.

Toimintatutkimus käyttää välineenä erilaisia tutkimusmenetelmiä. Menetelmän tavoitteena ei ole vain tutkiminen vaan samanaikainen kehittäminen. Toimintatutkimuksen ensisijaisena tavoitteena on tutkia ja kehittää ihmisten yhteistoimintaa. Toimintatutkimuksessa toiminta, havainnointi ja reflektointi vuorottelevat. Toimintatutkimuksessa yhteisö pohtii ja kehittää työtään, tuottaa toiminnasta uutta tietoa ja keskustelee siitä, kokeilee sitä käytännössä ja rinnastaa sen aikaisempaan tietoon sekä julkistaa kokemuksiaan. (Heikkinen 2001, 170 - 183.)

Yhdeksi tiedon keräämisen menetelmäksi valitsin haastattelun (liite 1), jonka avulla selvitin henkilökunnan sen hetkisiä ajatuksia kriisitilanteissa toimimisesta. Satunnaisotannalla, kyselin kymmeneltä henkilökuntaan kuuluvalta henkilöltä, miten he sillä hetkellä toimisivat erilaisissa kriisitilanteissa ja millaisiin tilanteisiin he toivoisivat ohjeistusta. Satunnaisotantaan päädyin siksi, että turvallisuusopas oli tarkoitus tehdä koko oppilaitoksen henkilökunnalle soveltuvaksi, ei vain opettajille tai muulle henkilökunnalle. Kaikki henkilökuntaan kuuluvat soveltuivat siis haastattelun kohderyhmäksi.

Haastattelua päätin käyttää työssäni, koska tavoitteena oli tuottaa kohderyhmälähtöinen oppilaitoksen turvallisuusopas. Kehittämishankkeessani oli tärkeää pyrkiä selvittämään kohderyhmän tarpeet, jotta oppaan sisällöstä tulisi juuri heille sopiva. Yksi yleinen syy käyttää selvitystä on se, että tuotoksesta halutaan kohderyh-

mälähtöinen ja kohderyhmän tarpeista tiedetään hyvin vähän. Laadullinen tutkimusmenetelmä on toimiva selvityksen toteuttamisessa silloin, kun tavoitteena on saada kirjoittamatonta faktatietoa tai halutaan ymmärtää millaiset uskomukset ja käsitykset vaikuttavat ihmisten toiminnan taustalla. Toiminnallisessa opinnäytetyössä laadullinen tutkimusasettelu sopii myös tilanteeseen, jossa tavoitteena on toteuttaa idea, joka nojautuu kohderyhmän näkemyksiin. (Vilkka & Airaksinen 2003, 57, 63.)

Toiminnallisessa opinnäytetyössä riittää usein niin sanottu suuntaa antava tieto. Tämän vuoksi myöskään aineiston analysoinnin ei tarvitse olla yhtä tarkka kuin tutkimuksellisessa opinnäytetyössä. Litterointi keskitetään sisällön tuottamisessa tarvittavaan tietoon, joka on kohderyhmän kannalta mielekästä. (Vilkka & Airaksinen 2003, 63 - 64.)

Toinen tiedonkeräämisen menetelmäni oli tutustuminen oppilaitoksen pelastussuunnitelmaan sekä sen tarkasteleminen yhdessä toimipisteen suojelupäällikön ja opiskelijahuoltoryhmän kanssa. Näiden tarkasteluiden avulla sain selville millaista odottamattomien ja äkillisten tilanteiden ohjeistusta toimipisteessä oli jo saatavissa ja millaisia uusia ohjeistuksia lisäksi tarvittaisiin.

Kolmas tiedonkeräämisen menetelmäni oli aiheeseen liittyvän teoreettisen tiedon etsiminen sekä kirjallisuuteen perehtyminen. Etsin myös muihin ammatillisiin oppilaitoksiin tehtyjä turvallisuuteen liittyviä ohjeistuksia sekä aineistoja. Oppaan tekemiseen käytetyt lähteet olen koonnut tämän raportin liitteeksi 2.

Kaikkien valitsemieni tiedonkeruumenetelmien avulla minun oli tarkoitus saada tietoa kohderyhmän tarpeista ja toiveista sekä kerätä lähdemateriaalia oppaan sisältöä varten.

4 TURVALLISUUSOPPAAN LAADINTAPROSESSI

Turvallisuusoppaan laadinta eteni useiden eri vaiheiden mukaan. Kuviossa 1 on esitetty turvallisuusoppaan laatimisprosessin vaiheet ideoinnista oppaan valmistumiseen.

KUVIO 1: Turvallisuusoppaan laadintaprosessin kuvaus

4.1 Turvallisuusoppaan rakentuminen

Turvallisuusoppaan tekeminen alkoi lokakuussa 2010 ja se tuli valmiiksi toukokuussa 2011. Oppaan kokoamisesta tehtiin sopimus Orimattilan toimipisteen koulutusjohtajan kanssa. Oppaan ensisijaiseksi kohderyhmäksi määritettiin Orimattilan toimipisteen koko henkilöstö.

Oppaan tärkeimmäksi tavoitteeksi asetettiin kaikkien oppilaitoksen turvallisuuteen liittyvien ohjeistusten kokoaminen yhteen kokonaisuuteen niin, että sitä voivat helposti käyttää kaikki toimipisteessä työskentelevät henkilöt. Opas päätettiin tehdä sekä sähköiseen että paperimuotoon. Oppaan avulla pyritäisiin tarjoamaan toimintaohjeita koko henkilöstölle odottamattomiin ja äkillisiin tilanteisiin sekä lisäämään kohderyhmälle kriiseihin liittyvää tietoutta. Oppaan kokoamisen aika-aululliseksi tavoitteeksi asetettiin, että opas valmistuisi huhtikuun 2011 loppuun mennessä.

Turvallisuusoppaan sisältöön liittyvät rajaukset tehtiin yhdessä Orimattilan turvallisuusryhmän, Koulutuskeskus Salpauksen opiskelijapalveluiden johtajan, Riitta Murtorinteen sekä Päijät-Hämeen koulutuskonsernin hyvinvointipäällikön, Jarmo Krögerin kanssa. Minun tehtäväni oli suunnitella, koota ja osittain tuottaa oppaan tekstisisältö. Turvallisuusryhmän kanssa päätettiin, että oppaan paperimuodon kooksi tulee A5. Oppaan painatus ja julkaisu rajattiin pois minun työosuudestani ja näin ne jäivät toimeksiantajan tehtäväksi.

Ennen kuin aloitin turvallisuusoppaan kokoamisen, haastattelin kymmentä Orimattilan toimipisteen työntekijää. Haastattelun tavoitteena oli kartoittaa miten henkilökuntaan kuuluvat henkilöt toimisivat erilaisissa odottamattomissa ja äkillisissä tilanteissa ja millaisiin tilanteisiin he kenties toivoisivat ohjeistusta. Haastatteluista ei informoitu henkilöstöä etukäteen, sillä halusin saada sen hetkisen tilanteen mukaisia vastuksia, enkä halunnut henkilöstön perehtyvän aiheeseen ennakolta.

Ennen haastattelujen toteuttamista olin anonut tutkimusluvan Koulutuskeskus Salpauksen johtoryhmältä (liite 4). Haastatteluja ennen olin valmistanut haastattelulomakkeen. Haastattelun teemat muodostuivat pelastussuunnitelmasta ja tilanteista, joita oppilaitoksessa todennäköisimmin voitaisiin kohdata. Testasin haastattelulomakkeen haastattelemalla yhtä Koulutuskeskus Salpauksen toisen toimipisteen henkilökuntaan kuuluvaa henkilöä. Esitestauksen jälkeen en tehnyt muutoksia kysymyksiin.

Jokaisen haastattelun alussa kerroin vastaajalle mistä haastattelussa olisi kysymys ja mihin tarkoitukseen haastattelua käytettäisiin. Kukaan ei kieltäytynyt haastattelusta, joten kymmenen ensimmäistä henkilöstöön kuuluvaa vastaantulijaa oppilaitoksen tiloissa muodostivat tutkimuskohteeni. Toteutin haastattelut samana iltapäivänä kaikille, siinä järjestyksessä kun heidät toimipisteen tiloissa tapasin. Haastattelut toteutuivat toimistossa, ruokalassa ja opettajainhuoneessa. Kysyin kaikilta samat kysymykset, samassa järjestyksessä ja kirjoitin vastaukset samalla haastattelulomakkeeseen. Tekemäni haastattelut veivät vastaajilta aikaa viitisen minuuttia

Haastattelun avulla saamani aineisto vahvisti entisestään oletusta turvallisuusoppaan tarpeellisuudesta. Tietous siitä miten toimia odottamattomissa ja äkillisissä tilanteissa oli hyvin vaihtelevaa. Osa vastaajista ei edes tiennyt, miten palohälytyksestä toimipisteessä ilmoitettaisiin. Kaikki yrittäisivät tulipalon sattuessa poistua rakennuksesta, mutta vain kahdella oli tieto kokoontumispaikasta ja toiminnasta rakennuksesta poistumisen jälkeen.

”Mistä edes tietäisin, että täällä on palohälytys...?”

”Menisin lähimmästä ovesta ulos ja lähtisin kotiin.”

Kaikilla ei ollut tiedossa, mistä ohjeita erilaisissa tilanteissa toimimiseen oli saatavilla. Ohjeisiin tutustuminen oli osalla kokonaan tekemättä ja osalla ei vielä ollut ollut aikaa tutustua niihin. Selkeitä kehittämiskohteita erilaisten tilanteiden toimintaan ei vastaajilta tullut. Osa haastatelluista oli sitä mieltä, että entiset ohjeet riittävät eikä lisää ohjeita kaivata.

”Kai ne ohjeet löytyvät jostakin Korista...”

”En ole ohjeita tarvinnut, niin en ole niitä etsinytkään...”

Oppaan kokoamisen eri vaiheissa lähetin useaan kertaan kokoamaani materiaalia kommentoitavaksi Orimattilan turvallisuusryhmälle. Kolme kertaa keskustelimme oppaan sisällöstä opiskelijahuoltoryhmän kokouksessa. Turvallisuusryhmän jäsenet kuuluvat lähes kaikki myös opiskelijahuoltoryhmään ja siksi oli luontevaa keskustella oppaasta näissä kokouksissa. Tapaamisissa ehdotin heille myös lisäyksiä uusista aiheista. Kaikkien saamieni sähköpostien ja tapaamisten jälkeen tein materiaaleihin palautteiden mukaisia korjauksia ja täydennyksiä.

Oppaan aihealueiksi valittiin kaikki sellaiset odottamattomat ja äkilliset tilanteet, jotka voivat oppilaitoksen arjessa tulla henkilöstön eteen. Oppaan sisällön kokoaminen olikin koko prosessin työläin vaihe. Valmista materiaalia oli saatavilla useissa organisaation strategioissa, suunnitelmissa sekä intranet- materiaalina. Turvallisuusoppaan sisältö on koottu aihepiireittäin, koska se on loogista esittää osissa. Alasillan (2002, 172) mukaan ei ole olemassa yhtä ainoaa tapaa toteuttaa valikkorakennetta, joten aihepiireittäin kootulle sisällölle ei ollut oppaassa esteitä.

Oppaan materiaalista osa on koottu seuraavista organisaatiossa jo olleista ohjeistuksista:

- Päijät-Hämeen koulutuskonsernin kriisisuunnitelma
- Koulutuskeskus Salpauksen, Orimattilan toimipisteen pelastussuunnitelma
- Koulutuskeskus Salpauksen päihdestrategia
- Työterveyshuolto Wellamon ohjeistukset

Oppaaseen tehtiin myös aivan uusia ohjeistuksia turvallisuusryhmän, hyvinvointipäällikön ja oppaan kokoajan ehdottamana. Uusia ohjeistuksia tehtiin seuraavien aiheiden ympärille:

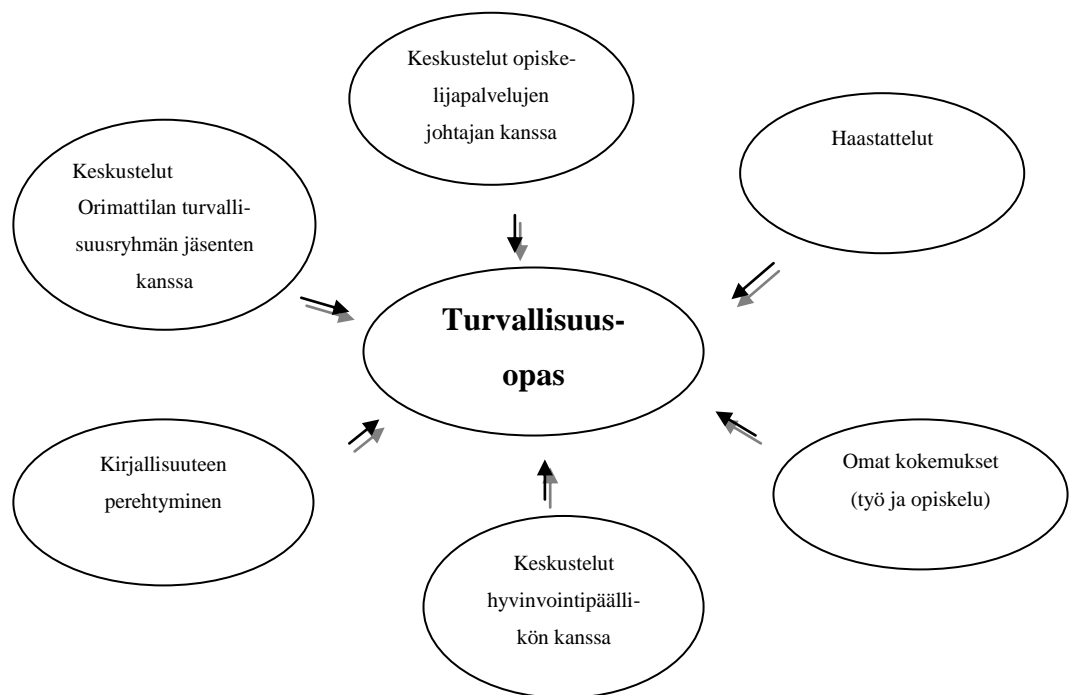
- Kriisin määrittely ja niiden jälkihoito
- Toiminta tapaturmatilanteen jälkeen ja rakennukseen suojautuessa
- Kuinka kerron suruviestin opiskelijoille
- Mitä koulukiusaaminen voi olla, miten näissä tilanteissa toimitaan sekä lomake näiden tilanteiden käsittelyyn
- Kriisitilanne työssäoppimisessa
- Vaaratilanne – ”Läheltä piti tilanne”

Oppaan alkuun koottiin lyhyesti tietoutta kriisin määrittelystä sekä kriisin vaiheista ja niissä tukemisesta. Nämä asiat haluttiin oppaan alkuun, sillä toimipisteen henkilöstölle haluttiin lisätä kriiseihin liittyvää tietämystä. Opiskelijan käyttäytyminen voi muuttua ja näkyä normaalista poikkeavana oppilaitoksen arjessa, vaikka kriisi ei olisikaan tapahtunut oppilaitoksella. Kriisi tietouden avulla henkilöstön on helpompi ymmärtää ja kohdata kriisissä oleva opiskelija.

Oppaan tekstit pyrin saamaan mahdollisimman selkeäksi, helposti luettavaksi ja yhden sivun mittaisiksi. Tekstin ulkoasussa kannattaa käyttää vain yhtä peruskirjaintyyppiä. Pelkistetty ja yksinkertainen ulkoasu on myös tekstin luettavuuden kannalta paras. Otsikon puolestaan pitää kertoa pääasia esitettävän asian sisällöstä sekä saada lukija kiinnostumaan asiasta. Otsikoiden tulee erottua muusta tekstistä esimerkiksi suuremmalla koolla tai poikkeavalla kirjainmuodolla. Oppaan teksteissä on käytetty kirjaintyyppiä Times New Roman. Otsikot ovat lihavoituja ja

kokoa 14. Varsinaisia tekstejä ei ole lihavoitu ja ne ovat kokoa 12. (Alasilta 2002, 166, 210, Koskinen 2011, 70, 77 – 78.)

Turvallisuusoppaan rakentumisessa oli mukana monia eri tekijöitä. Tehtyihin ratkaisuihin vaikuttivat keskustelut useiden toimijoiden kanssa, kirjallisuuskatsauksen ja haastattelujen avulla kerätty aineisto sekä myös oman työn kautta kertyneet kokemukset ja asiantuntemus aiheesta. Turvallisuusoppaan rakentumiseen vaikuttaneet seikat on kuvattu kuviossa 2.

KUVIO 2. Turvallisuusoppaan rakentumiseen vaikuttaneet seikat

5 TURVALLISUUSOPPAAN LYHYT ESITTELY

Turvallisuusopas on Koulutuskeskus Salpauksen Orimattilan toimipisteen henkilöstölle laadittu opas. Oppaan tarkoituksena on antaa ohjeita ja neuvoja oppilaitoksessa mahdollisesti kohdattaviin odottamattomiin ja äkillisiin kriisitilanteisiin. Opas toimii oppilaitoksen arjessa apuna koko toimipisteen henkilöstölle.

Oppaaseen on koottu yhteen kaikki mahdolliset oppilaitoksen turvallisuuteen, odottamattomiin ja äkillisiin tilanteisiin liittyvät asiat. Eri tilanteisiin on koottu lyhyet toimintaohjeet eli toimipisteen yhteiset toimintamallit. Yhteisten toimintamallit parantavat käytäntöön vietyä henkilöstön toimintavalmiutta odottamattomissa ja äkillisissä tilanteissa ja siten lisäävät myös opiskelijoiden turvallisuutta. Oppaan sisällysluettelo on tämän raportin liitteenä 2.

6 TURVALLISUUSOPPAAN ARVIOINTI

6.1 Turvallisuusoppaan arviointi

Valmista turvallisuusopasta ovat arvioineet Orimattilan turvallisuusryhmä sekä Päijät-Hämeen koulutuskonsernin hyvinvointipäällikkö. Toukokuun lopussa opas esiteltiin myös Koulutuskeskus Salpauksen johtoryhmälle.

Oppaan A5 kokoa on pidetty sopivana, sillä se mahtuisi hyvin kulkemaan mukana. Oppaan selkeyteen, helppolukuisuuteen sekä tiivistettyyn tietoon ovat olleet kaikki siihen tutustuneet erittäin tyytyväisiä. Opasta on sanottu onnistuneeksi nimenomaan henkilöstö lähtöisyyden näkökulmasta.

”Hienoa, että yksiin kansiin on saatu kaikki turvallisuuteen liittyvät asiat.”

”Helppo lukuinen ja asiat esitetty selkeästi.”

”Sopivan kokoinen. Mahtuu hyvin läppärin laukkuun.”

Orimattilan toimipisteen henkilöstöltä en ehtinyt saamaan palautetta oppaasta. Syitä tähän olivat oppaan hyväksymisen venyminen aivan lukuvuoden loppuun saakka sekä Koulutuskeskus Salpauksen johtoryhmän päätös siitä, että opas otetaan käyttöön koko Koulutuskeskus Salpauksessa turvallisuusryhmien levittämä-

nä. Orimattilan turvallisuusryhmä päätti, että oppaasta tiedotetaan henkilöstölle vasta syksyllä 2011, uuden lukuvuoden alkaessa.

Omasta mielestäni oppaasta tuli sellainen kuin olin etukäteen suunnitellutkin. Kokonaisuudet pysyivät pääsääntöisesti yhden sivun mittaisina. Kaikki sivut ovat selkeitä ja helposti luettavia.

6.2 Prosessin arviointi

Hankesuunnitelma ja teoreettinen viitekehys valmistuivat suunnitelman mukaisesti. Oppaan suunnittelu ja kokoaminen veivät hieman enemmän aikaa ja suunnittelusta oppaan valmistumisen aikataulusta jouduttiinkin joustamaan jonkin verran.

Toimintatutkimuksellinen kehittämisote soveltui mielestäni hyvin kehittämissankkeeni toteuttamiseen. Erilaisten tiedonkeruumenetelmien avulla saamani tiedon reflektoinnissa onnistuin mielestäni hyvin. Oppaasta ei olisi tullut niin kohde-ryhmälähtöinen kuin siitä nyt tuli eri tiedonkeruumenetelmien avulla.

Turvallisuusoppaan kokoamisprosessin aikana kävin keskustelemassa kaksi kertaa oppaan sisällöstä myös opiskelijapalveluiden johtajan kanssa. Hän kommentoi oppaan sen hetkisiä sisältöjä ja toisella kerralla toivoi lisättäväksi opiskelijan rangaistuksiin liittyviä asioita. Nämä keskustelut eivät kuuluneet alkuperäiseen suunnitelmaani, mutta ne antoivat osaltaan hieman erilaista näkökulmaa sisällön koamiseen ja olivat siten mielestäni erittäin hyödyllisiä ja tärkeitä.

Tuotokselle asetetut aikataulutavoitteet eivät toteutuneet aivan suunnitelman mukaisesti. Oppaan valmistumisen aikataulusta jouduttiin joustamaan kuukausi. Merkittävin syy tähän oli prosessin aikana ilmi tullut asia, että turvallisuuteen ja kriiseihin liittyvät asiat tulee Päijät-Hämeen koulutuskonsernissa hyväksyttää hyvinvointipäälliköllä. Hyvinvointipäällikön kanssa käydyn keskustelun jälkeen oppaaseen tehtiin vielä joitakin pieniä tarkennuksia ja lisättiin kaksi uutta kohta, toiminta tapaturmatilanteiden jälkeen sekä kriisien jälkihoito.

Hyvinvointipäällikön mielestä opas olisi helposti päivitettävissä myös muihin Koulutuskeskus Salpauksen toimipisteisiin. Hän halusikin oppaan mahdollista laajempaa levittämistä varten esitellä sen toukokuun lopussa Koulutuskeskus Salpauksen johtoryhmälle.

Oppaan hyväksyttäminen Päijät-Hämeen koulutuskonsernin hyvinvointipäälliköllä sekä oppaan esittelemine Koulutuskeskus Salpauksen johtokunnalle eivät kuuluneet hankkeen alkuperäiseen suunnitelmaan, joten ne pitkittivät prosessia. Opas valmistuikin, vasta toukokuun lopussa eikä toimeksiantajan toiveiden mukaisesti huhtikuun aikana.

Raportti puolestaan valmistui suunnitellun aikataulun mukaisesti, vaikka sen tekeminen kesäloman aikana ei ollutkaan helppoa. Toisaalta minulla oli varsinaisesta työstäni lomaa ja kirjoittaminen päivisin oli mahdollista, mutta pienet lapset kotona vaikeuttivat keskittymistä. Raportin kirjoittaminen tapahtuikin pääasiassa hyvin aikaisin aamulla tai ilta yhdeksän jälkeen.

Haastatteluiden tekeminen oppaan kokoamisen alussa antoi tärkeää tietoa henkilöstön sen hetkisistä tiedoista odottamattomissa ja äkillisissä tilanteissa toimimisesta. Kohderyhmän tarpeiden selvittäminen haastatteluiden avulla oli tarpeellinen valinta tukemaan oppaan kokoamisprosessia. Heiltä saatua tietoa en olisi voinut saada mistään muualta.

Haastattelun luotettavuutta lisäsi se, että henkilöstö ei etukäteen tiennyt haastattelusta. Näin heistä kukaan ei voinut ennakkoon etsiä ja kerrata tilanteisiin liittyviä toimintaohjeita ja sain nimenomaan tietoa siitä miten he toimisivat sillä hetkellä. Myös se, että haastattelut toteutuivat pienen ajan sisällä, lisäsi vastausten luotettavuutta, sillä vastaajat eivät olleet keskustelleet toisten haastateltujen kanssa ennen omaa haastatteluaan.

Turvallisuusoppaan kokoamisen alkuvaiheessa havaitsin, että oli järkevintä tehdä sekä paperi- että sähköistä opasta yhtä aikaa. Hankesuunnitelmassa olin ajatellut tehdä ensin paperiversion ja vasta tämän jälkeen sähköisen, mutta molemmat valmistuivat samaan aikaan. Tämä oli hyvä asia myös oppaan valmistumisaikataulun

kanssa, sillä hieman venyneen aikataulun kanssa en olisi muutoin ehtinyt tehdä sähköistä opasta valmiiksi toukokuussa.

Prosessin alusta saakka yhteistyö Orimattilan henkilöstön ja turvallisuusryhmän kanssa sujui erittäin hyvin ja se oli luontevaa ja joustavaa. Yhteistyön tekemistä helpotti se, että kävin 3-4 kertaa kuukaudessa toimipisteessä oman työni vuoksi ja samalla minulla oli mahdollisuus kysyä turvallisuusryhmäläisiltä/ opiskelijahuoltoryhmän jäseniltä mielipiteitä ja kommentteja tekemiini valintoihin.

7 YHTEENVETO

Kehittämishankkeeni tarkoituksena oli tuottaa oppilaitokselle turvallisuusopas. Oppaan kokoaminen oli hyvin haasteellinen ja aikaa vievä prosessi. Turvallisuusoppaan kokoamisprosessi kokonaisuudessaan onnistui mielestäni hyvin. Myös kohderyhmälähtöisyys ja oppilaitosympäristö pystyttiin huomioimaan sisällön toteutuksessa hyvin. Tämän mahdollisti etenkin tiivis yhteistyö Orimattilan turvallisuusryhmän jäsenten kanssa.

Kokoamisprosessin toteuttaminen oli erittäin mielenkiintoista. Erilaisiin oppilaitoksen arjessa mahdollisesti tapahtuvia kriisitilanteita löytyi useita. Näihin tilanteisiin perehtyminen herätti uutta mielenkiintoa aihealuetta kohtaan. Monia asioita oli pohdittu jo aikaisemmin, mutta yhtenäisiä toimintaohjeita niissä toimimiseen ei ollut aikaisemmin tehty. Orimattilan toimipisteessä oli aikaisemmin kriisitilanteiden toimintaohjeita osin kirjoitettuna, osin kirjoittamatta ja osan päivittämistäkin oli jo tovin aikaa. Kehittämishankkeeni avulla pystyin auttamaan toimipisteen henkilöstöä ohjeistusten kokoamisessa, päivittämisessä sekä kirjoittamisessa.

Turvallisuusoppaan toteutuksen myötä Koulutuskeskus Salpauksen Orimattilan toimipisteeseen nimettiin turvallisuusryhmä. Turvallisuusryhmän perustamisesta ja siihen kuuluvista henkilöistä informoitiin koko toimipisteen henkilökuntaa

12.10.2010 henkilöstökokouksessa. Turvallisuusryhmän vastuulla on jatkossa oppaan tietojen levittäminen henkilöstölle sekä sen päivittäminen.

Koulutuskeskus Salpauksen johtoryhmä hyväksyi turvallisuusoppaan toukokuussa 2011 (liite 5). Johtoryhmä suositti oppaan välitöntä käyttöön ottamista Orimattilan toimipisteessä. Hyvinvointipäällikön kautta opas on tarkoitus levittää myös kaikkiin muihin Koulutuskeskus Salpauksen toimipisteisiin. Levittäminen tulee kuitenkin vaatimaan myös sen että kaikki Koulutuskeskus Salpauksen turvallisuusryhmät tullaan tarkistamaan ja osa kokoamaan kokonaan uudelleen. Näin kokoamani turvallisuusopas tulee jatkossa käyttöön koko Koulutuskeskus Salpauksessa ja yhteneväisistä käytänteistä ja toimintamalleista tulevat jatkossa hyötymään kaikki oppilaitoksen toimipisteissä työskentelevät henkilöt sekä henkilökunta että opiskelijat.

Lopputulokseen olen itse erittäin tyytyväinen. Oppaan sisältöön tulivat kaikki ne asiat, jotka prosessin eri vaiheissa tulivat esille. Siitä löytyvät nyt kaikki ne odottamattomat ja äkilliset asiat, jotka oikeasti oppilaitoksen arjessa voivat tulla kenen tahansa henkilökuntaan kuuluvan henkilön kohdattaviksi. Väyrysen ym. (2009, 121 – 123) mukaan moni tilanne jää usein havaitsematta tai kohteena olevan henkilön ja hänen läheistensä tiedoksi. Puuttumalla ja ehkäisemällä kiusaamista, väkivaltaa ja häirintää voidaan oppilaitoksissa samalla ehkäistä myös syrjäytymistä. Äkillisiin ja odottamattomiin tilanteisiin ei voi valmistautua etukäteen, mutta niiden hoitamiseen voidaan varautua etukäteen. Juuri tähän varautumiseen kokoamani turvallisuusopas on tarkoitettu.

8 POHDINTA

Laki ammatillisesta koulutuksesta (630/1998 § 28) määrää koulutuksenjärjestäjän laatimaan suunnitelman opiskelijoiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä. Lisäksi pelastustoimen asetus (468/2003 § 9) edellyttää, että erityistilanteita varten kouluissa tulee olla yksi valmiussuunnitelma laadittuna, ajantasai-

sena ja harjoiteltuna. Oppilaitoksen kohdatessa odottamattoman ja äkillisen kriisin on tärkeää, että oppilaitoksen henkilökunta on jo etukäteen valmistautunut tilanteiden hoitamiseen. Tilanteen sattuessa ei ole enää aikaa harjoitteluun, vaan jokaisen tulisi tietää miten toimia. Henkilöstön pitäisikin pystyä työskentelemään ja ohjaamaan opiskelijoita kaikissa tilanteissa. Työ- ja toimintakyvyn säilyttämisen kannalta on erittäin tärkeää, että odottamattomiin ja äkillisiin tilanteisiin varaudutaan ennakkoon. (Soini 2009, 83 - 85.) Uskon, että henkilökunnan määrätietoinen toiminta poikkeavassa tilanteessa sekä lisää opiskelijoiden turvallisuudentunnetta että rauhoittaa osaltaan tilannetta.

Turvallisuusoppaan tekeminen oli mielenkiintoista ja haastavaa. Sen ohjeistukset rakennettiin tukemaan oppilaitoksessa mahdollisesti tapahtuva odottamattomia ja äkillisiä tilanteita. Oppaan avulla pystytään vastaamaan myös Sisäasiainministeriön asettaman Oppilaitoksen turvallisuustyöryhmän esitykseen, että kouluihin koottaisiin erityinen turvallisuuskansio (Sisäasiainministeriö 2010, 14).

Peltonen ja Väyrynen (2009, 121- 123) muistuttavat, että yhteisesti sovitut toimintatavat määrittelevät tavan, jolla odottamattomiin ja äkillisiin tilanteisiin puututaan ja miten niistä yhteisössä puhutaan. Jokaisen oppilaitoksen henkilökuntaan kuuluvan tulisi osata huomioida normaalista arjesta poikkeava tilanne ja toimia sen vaatimalla tavalla. Henkilöstön haastatteluiden, turvallisuusryhmän yhteistyön, opiskelijapalveluiden johtajan ja hyvinvointipäällikön kanssa käytyjen keskusteluiden sekä kirjallisuuteen perehtymisen avulla onnistuin mielestäni rakentamaan sisälöltään kohderyhmän tarpeet huomioivat turvallisuusoppaan.

Turvallisuusopas on kokonaisuus, jota Orimattilan turvallisuusryhmän tulee tarvittaessa täydentää ja korjata. Opasta voisi tulevaisuudessa vielä täydentää turvallisuuteen liittyvien koulutus- ja harjoitustapahtumien suunnitelmalla. Tämä helpottaisi myös suunnitelman päivittämistä.

Opas on toteutettu oppilaitosympäristöön soveltuvaksi, mutta monet sen ohjeista ovat hyödynnettävissä myös muunlaisissa toimintaympäristöissä.

Tulevaisuudessa olisi hyvä tehdä myös opiskelijoille kohdennettu turvallisuusopas. Nyt valmistuneen oppaan tiedot eivät kaikki ole vielä suoraan opiskelijoille suunnattuja.

Turvallisuusryhmän tehtävistä ja työnjaoista sekä erilaista materiaalia turvallisuusryhmän käyttöön tulisi myös koota yhteen. Uutta materiaalia olisivat esimerkiksi eri tilanteisiin soveltuvat kotiväelle suunnatut tiedotuskirjeet.

Turvallisuusoppaan käyttöön liittyviä kokemuksia olisi tulevaisuudessa mielenkiintoista seurata ja tutkia. Kuinka opas oikeasti lähtee elämään toimipisteessä ja miten opasta pystytään arjessa hyödyntämään. Nämä olisivat myös hyviä jatkokutkimuksien aiheita.

Toiminnallisen opinnäytetyön tekeminen oli minulle suuri haaste. Päällimmäisenä minulla on prosessista tunne, että olen tehnyt kaksinkertaisen työn verrattuna tutkimukselliseen opinnäytetyöhön. Varsinaisen tuotoksen eli turvallisuusoppaan lisäksi olen tehnyt vielä raportin siitä kuinka olen tehnyt varsinaisen tuotoksen. Turvallisuusoppaan laatimisprosessin raportoinnissa en aluksi nähnyt mitään järkeä, mutta nyt lopussa voin todeta, että olen todellakin joutunut pohtimaan ja arvioimaan turvallisuusoppaan kokoamisen aikana tekemiäni valintoja ja päätöksiä. Koenkin, että prosessi kokonaisuudessa on ollut hyvin opettavainen ja tukenut paljon omaa ammatillista kehittymistäni.

LÄHTEET

Alasilta, A. 2002. Verkkokirjoittajan käsikirja. Helsinki.

Asetus pelastustoimesta 468/2003§ 9. Saatavissa:

<http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2003/20030787>

Hamarus, P. 2006. Koulukiusaaminen ilmiönä. Yläkoulun oppilaiden kokemuksia kiusaamisesta. Jyväskylän yliopisto, kasvatustieteiden tiedekunta. Väitöskirja.

Heikkinen, H. L. T. 2001. Toimintatutkimus – toiminnan ja ajattelun taitoa. Teoksessa J. Aaltola & R. Valli (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin. Jyväskylä: PS-kustannus, 170–183.

Heiskanen, T., Salonen, K. & Sassi P. 2007. Mielenterveyden ensiapukirja. 2.painos. Helsinki: Suomen Mielenterveysseura.

Jääskeläinen, P. 2005. Toiminnallisen opinnäytetyön tekstilajipiirteistä. Teoksessa Vanhanen-Nuutinen, L. & Lambert, P. Hankkeesta julkaisuksi. Kirjoittaminen ammattikorkeakoulun ja työelämän kehityshankkeissa. Helsinki: Edita, 62–78.

Kiilakoski, T. 2009. Viiltoja. Analyysi kouluväkivallasta Jokelassa. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura. Verkkojulkaisu 28. Saatavissa: <http://www.nuorisotutkimusseura.fi/julkaisuja/viiltoja.pdf>

Koskinen, P. 2001. Hyvä paino tuote. Helsinki.

Koulutuskeskus Salpaus. 2007. Opiskelijahuoltosuunnitelma, 25.5.2007.

Laki ammatillisesta koulutuksesta 630/1998 § 28. Saatavissa:

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980630>

Lounamaa, A., Huhtanen, P., Kurenniemi, M., Salminen, S., Heikkilä, M-L. & Virtanen, J. 2005. Koulutapaturmien ehkäisy. 2002 – 2004 toteutettu kehittämisshanke. Stakes. Aiheita 11/2005. Helsinki.

Oikeusministeriö. 2009. Jokelan koulusurmat. Tutkintalautakunnan raportti. Oikeusministeriön julkaisuja 2009:2. Helsinki. [Viitattu: 20.7.2011] Saatavissa: <http://www.om.fi/Etusivu/Julkaisut/1232607489599>

Opetushallitus. 2009. Nuoriso- ja vapaa-ajanohjauksen perustutkinto, nuoriso- ja vapaa-ajan ohjaaja 2009. Ammatillisen perustutkinnon perusteet. Määräys 17/011/2009.

Opetusministeriö, Sosiaali- ja terveysministeriö & Sisäisainministeriö. 2008. Turvallisuus ja kriisitilanteisiin varautuminen kouluissa ja oppilaitoksissa. Luentomateriaali. Saatavissa: http://www.oph.fi/opetushallitus/konferenssien_aineistoa/turvallisuus_ja_kriisitilanteisiin_varautuminen

Palosaari, E. 2008. Lupa särkyä. Kriisistä elämään. 2.painos. Helsinki:Edita.

Peltonen, H. & Väyrynen, P. 2009. Kiusaaminen väkivalta ja häirintä. Teoksessa Väyrynen, P., Saaristo, V., Wiss, K. & Rigoff, A-M. (toim.) Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen ammatillisessa oppilaitoksessa peruseräraportti kyselystä vuonna 2008. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinninlaitos & Opetushallitus, 121–123.

Päijät- Hämeen koulutuskonserni. 2008. Toimintamalli kriisitilanteissa, 6.10.2008.

Rautava, M. Koulun kriisisuunnitelman laatiminen. [Viitattu:18.10.2010.] Saatavissa: http://www.edu.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/oph/embeds/118324_koulun_kriisisuunnitelman_laatiminen.pdf

Saari, S. 2010. Kauhajoen ampumatapahtuman jälkeinen kriisityö. Kommenttipu-

heenvuoro Helsingissä, psykososiaalisen tuen ja palvelujen seminaarissa 5.3.2010.

Saari, S. 2008. Kuin salama kirkkaalta taivaalta. Kriisit ja niistä selviytyminen. 5. painos. Helsinki: Otava.

Silvola, H. 2007. Kriisi koulussa. Teoksessa Pohjonen-Pirhonen, C., Poutiainen, K. ja Samulin, H. (toim.) Kriisityön käsikirja. Käytännön opastusta kriisin kohdassa. Helsinki: Kirjapaja, 113–114.

Sisäasiainministeriö. 2010. Oppilaitoksen turvallisuus. Työryhmän raportti. Sisäisen turvallisuus. Sisäasiainministeriön julkaisuja 40/2009. Saatavissa: [http://www.intermin.fi/intermin/biblio.nsf/6302A1CE9D552758C22576B0002390F2/\\$file/402009.pdf](http://www.intermin.fi/intermin/biblio.nsf/6302A1CE9D552758C22576B0002390F2/$file/402009.pdf)

Soini, S. 2009. Henkinen hyvinvointi. Teoksessa Kämäräinen, M., Lappalainen, J. Oksa, P., Pääkkönen, R., Rantanen, S., Saarela K., Sillanpää, J & Soini, S. (toim.) Työsuojelun perusteet. 5. painos. Työterveyslaitos, 83–85.

Työturvallisuuslaki 738/2002 § 8. Saatavissa: <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2003/20030787>

Vilkka, H. & Airaksinen, T. 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. Helsinki: Tammi.

Väyrynen, P., Saaristo, V., Wiss, K. & Rigoff, A-M. (toim.) 2009. Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen ammatillisissa oppilaitoksissa – peruseräraportti kyselystä vuonna 2008. Helsinki: Opetushallitus ja Terveystieteiden tutkimuskeskus.

LIITE 1

**HAASTATTELULOMAKE, KOULUTUSKESKUS SALPAUS,
ORIMATTILAN HENKILÖSTÖ**

1. Miten toimit jos toimipisteessä tapahtuisi nyt
 - palohälytys

 - tulipalo

 - jollekin tapaturma tai sairaskohtaus

 - jokin muu odottamaton ja äkillinen tilanne?

2. Tiedätkö mistä löydät toimintaohjeita äkillisiin ja odottamattomiin tilanteisiin?

3. Milloin viimeksi olet tutustunut näihin ohjeisiin?

4. Mihin äkillisiin ja odottamattomiin tilanteisiin toivoisit ohjeistusta?

LIITE 2

TURVALLISUUSOPPAAN SISÄLLYSLUETTELO

KRIISIN MÄÄRITTELYÄ	2
KRIISIN VAIHEET JA NIISSÄ TUKEMINEN	3
KRIISITILANTEESSA TOIMIMINEN	4
ORIMATTILAN TURVALLISUUSRYHMÄ	5
TÄRKEITÄ PUHELINNUMEROITA	6
TAPATURMA TAI SAIRASKOHTAUS	7
TOIMINTA TAPATURMA TILANTEEN JÄLKEEN	8
KUOLEMAN TAPAUUS	9
KUINKA KERRON SURUVIESTIN OPISKELIJOILLE	10
PÄIHTYNEEN OPISKELIJAN KOHTAAMINEN	11
PÄIHTYNEEN TYÖTOVERIN KOHTAAMINEN	13
UHKAAVAN HENKILÖN KOHTAAMINEN	14
UHKAUS	15
RYÖSTÖ TAI MUU VASTAAVA	16
KOULUKIUSAAMINEN VOI OLLA	17
MITEN TOIMITAAN KIUSAAMISTILANTEISSA	18
LOMAKE KIUSAAMISTAPAUSTEN JA VÄKIVALTA- TILANTEIDEN KÄSITTELYYN	19
KURINPIDOLLISET MENETTELYT	20
KRIISITILANNE TYÖSSÄOPPIMISESSA	24

TOIMINTAOHJE	
KAASUVAARATILANTEESSA	26
RAKENNUKSESTA POISTUTTAESSA	27
RAKENNUKSEEN SUOJAUTUESSA	28
TULIPALON SATTUESSA	29
SÄHKÖKATKON SATTUESSA	30
SÄTEILYVAARATILANTEESSA	31
VÄESTÖNSUOJAAN SUOJAUTUMISESSA	31
VAARATILANNE – ”LÄHELTÄ PITI TILANNE”	32
KRIISIEN JÄLKIHOITO	33

LIITE 3

OPPAAN KOKOAMISESSA KÄYTETYT LÄHTEET

American School & University, 6/2011. School security after 9/11.

Aurinkovuori, L. 1998. Kun oppilas kuolee... tapaturmainen kuolema koulussa. Helsingin yliopisto. Kasvatustieteen laitos. Pro gradu. Saatavissa: http://www.mielenhyvinvoinninopetus.fi/pdf/Vuorinen_Elina_Kriisi_koulussa07

Edu.fi. Koulukiusaamisen viestinnälliset piirteet. Saatavissa: http://www.oph.fi/opetushallitus/konferenssien_aineistoa/turvallisuus_ja_kriisitilanteisiin_varautuminen

Hoikkala, T. & Suurpää, L. (toim.) 2007. Jokela-ilmiö. Sikermä nuorisotutkijoiden näkökulmia. Nuorisotutkimusverkosto/nuorisotutkimusseura. Verkkojulkaisuja 17. Saatavissa: <http://www.nuorisotutkimusseura.fi/julkaisuja/jokela.pdf>

Honkanen, E. & Suomala, A. 2009. Oppilashuollon käsikirja. Tammi.

Joensuun normaalikoulu. Kriisitilanteiden toimintamalli.

Kiilakoski, T. 2009. Kouluväkivalta ja koettu turvallisuus. Teoksessa Hoikkala, T. & Suurpää, L. (toim.) Kauhajoen jälkipaini. Nuorisotutkijoiden ja ammattilaisten puheenvuoroja. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura. Verkkojulkaisu 28. 19 – 21. Saatavissa: <http://www.nuorisotutkimusseura.fi/julkaisuja/kauhajoki.pdf>

Kukkola, S. & Salla E. 2009. Täällä puhuu nuori. Kuuleeko kukaan? Tutkimus torniolaisten toisen asteen opiskelijoiden turvallisuuden tunteesta. Humanistinen ammattikorkeakoulu. Opinnäytetyö.

Kurki Video, 2008. Henkilöturvallisuus oppilaitoksissa. Koulutusvideo.

Konu, A. 2002. Oppilaiden hyvinvointi koulussa. Tampereen yliopisto, terveystie-

teen laitos. Akateeminen väitöskirja. Saatavissa:

<http://www.uta.fi/laitokset/kirjasto/vaitokset/2002/2002059.html>

Koulutuskeskus Salpaus. 2010. Orimattilan toimipisteen pelastussuunnitelma, 6/2010.

Koulutuskeskus Salpaus. 2008. Päihdestrategia, 5.11.2008.

Koulutuskeskus Sedu. 2009. Kiusaamiseen puuttumisen toimintamalli, 19.8.2009.

Koulutuskeskus Tavastia. 2009. Toimintaohje kiusaamisen, väkivallan, häirinnän ja erilaisten äkillisten kriisien varalle 12/2009.

Lahden ammattikorkeakoulu. Toimintaohje kriisitilanteita varten.

Laurila, H. 2008. Koulukiusaamista ammatillisessa oppilaitoksessa. Koulukiusaamisilmiön selvittäminen ammattiopisto Luovin Limingan yksikössä. Jyväskylän ammattikorkeakoulu, ammatillinen erityisopettajakoulutus. Kehittämishankeraportti. Saatavissa:

https://publications.theseus.fi/bitstream/handle/10024/19427/jamk_1232953553_2.pdf?sequence=1

Lauttamus, S. 2010. Henkilöturvallisuusopas valtionhallinnon käyttöön. Laurea-ammattikorkeakoulu, turvallisuusalan koulutusohjelma. Opinnäytetyö.

Mannerheimin Lastensuojeluliitto, 2005. Huomaan. Tukioppilastoiminnan koulutusmateriaali koulukiusaamisen ehkäisyyn.

Opettaja-lehti 44 -45/2009. Nurmi, L. Artikkel: Minkä näköinen on hätä?

Puustinen, M. 2008. 70 uhkausta kouluihin Jokelan tragedian jälkeen 40 kunnassa vakavia tilanteita. Opettaja-lehti 15.2.2008.

Salmivalli, C. 2004. Consequences of school bullying and violence. Turun yliopisto. Väitöskirja.

Salomäki, U. Connect fi 006. Esitys toimenpideohjelmaksi kouluväkivallan vastustamiseen Euroopassa. Mielenterveyttä edistävin keinoin. Terveiden edistämisen keskus. Saatavissa: <http://www.health.fi/connect/activities/esitys.pdf>

Sisäasiainministeriö. 2010. Onnistumisen iloa - Turvallisuuden hyviä käytäntöjä Sisäinen turvallisuus, sisäasiainministeriön julkaisuja 34/2010. Saatavissa: [http://www.intermin.fi/intermin/biblio.nsf/80C6D3EA773808A7C22577EE0046BF95/\\$file/342010.pdf](http://www.intermin.fi/intermin/biblio.nsf/80C6D3EA773808A7C22577EE0046BF95/$file/342010.pdf)

Vuorinen, E., 2007. KRIISI KOULUSSA - Opettajien kokemuksia kouluyhteisöä kohtaavista kriiseistä ja koulun kriisisuunnitelmasta. Helsingin yliopisto, Kotitalous- ja käsityötieteiden laitos, Kotitalousopettajan koulutus. Kandidaatin työ. Saatavissa: http://www.mielenhyvinvoinninopetus.fi/pdf/Vuorinen_Elina_Kriisi_koulussa07

(LIITE 4)

Ote Koulutuskeskus Salpauksen johtoryhmän 19.10.2011 kokouksen muistiosta

Koulutuskeskus Salpauksen johtoryhmän kokous tiistaina 19.10.2011

5.1.

Tutkimusluvan vahvistaminen / Sanna Tuomainen

Sanna Tuomainen anoo tutkimuslupaa. Aiheena on kehittämishanke, jonka tarkoituksena on "jalkauttaa" odottamattomien ja äkillisten tilanteiden käytänteitä Orimattilan toimipisteessä. Kohderyhmänä tutkimuksessa on osa Salpauksen Orimattilan toimipisteen henkilöstöä.

Päätös:

Johtoryhmä myöntää tutkimusluvan Sanna Tuomaiselle edellä mainitun tutkimuksen toteuttamiseen.

(LIITE 5)

Ote Koulutuskeskus Salpauksen johtoryhmän 24.5.2011 kokouksen muistiosta

Koulutuskeskus Salpauksen johtoryhmän kokous tiistaina 24.5.2011

4.1.

Turvallisuusopas Salpauksen henkilöstölle
(asiantuntijoina työhyvinvointipäällikkö Jarmo Kröger ja kuraattori
Sanna Tuomainen)

Työhyvinvointipäällikkö Jarmo Kröger ja kuraattori Sanna Tuomainen esittelivät luonnosta Salpauksen henkilöstölle suunnattavasta turvallisuusoppaasta. Kuraattori Sanna Tuomainen on laatinut turvallisuusoppaan opinnäytetyönään.

Turvallisuusopas pohjautuu mm. strategioihin ja sitä on laadittu yhteistyössä Orimattilan toimipisteen turvallisuusryhmän kanssa. Opas on henkilöstölle tarkoitettu ja se on sovellettavissa kaikkiin Salpauksen toimipisteisiin.

Päätös:

Johtoryhmä hyväksyi turvallisuusoppaan ja suosittaa sen välitöntä käyttöönottoa Orimattilan toimipisteessä. Turvallisuusoppaan käyttöönotto laajennetaan jatkossa koko Salpaukseen. Asiaa suunnittelee yhteistyössä turvallisuusryhmien kanssa työhyvinvointipäällikkö Jarmo Kröger.